

ACTUALISERING CURRICULUM
KLASSIEKE TALEN

BGV-enquête n.a.v. feedbackronde 3
concept 8 februari 2024

BGV
St. Jacobsstraat 22
3511BS Utrecht

bgv@aob.nl

V V

INLEIDING EN AANLEIDING TOT DE ENQUÊTE	3
DE ENQUÊTE.....	4
Resultaten vraag 1	4
Resultaten per vraag 2 t/m 9	6
.....	6
.....	6
.....	8
.....	9
.....	9
Resultaten vraag 10	10
Resultaten vraag 11	10
NAWOORD	23

Inleiding en aanleiding tot de enquête

De VakVernieuwingsCommissie Klassieke Talen (VVC) heeft sinds haar installatie een Herculesinspanning verricht om de al decennialang gevoelde problematiek van enerzijds de overladenheid door wat allemaal moet, en anderzijds het tekortschieten in wat we eigenlijk willen met ons onderwijs, te adresseren met het uitwerken van een geactualiseerd curriculum. Begin februari presenteerde zij het derde concept waarin zij opnieuw de feedback uit de advieskring op tussenproduct 1, 2 en 3 had verwerkt en ook een volledige set eindtermen had uitgewerkt (tussenproduct 4).

In het nu voorliggende concept is een nieuwe interventie toegevoegd aan de set van 7 interventies bekend uit het eerste concept. Op zichzelf zijn de laatste interventie van de ongeziene teksten op het CE al dermate ingrijpend, dat het de bestaande les- en toetspraktijk op zijn kop zet en een totaal andere manier van vakkennis en -expertise vraagt van docenten, toetsexperts en schoolboekmakers. Kort gezegd de schoolvakken GTC en LTC veranderen van een 50% kennis- (vragen over in de klas vertaalde en besproken teksten) en 50% vaardighedenvak (de proefvertaling van een ongeziene passage), in een 100% vaardighedenvak (vragen over ongeziene teksten) te vergelijken met de bèta- en de gammavakken waar de leerling ook altijd de opgedane vakkennis en vaardigheden in een nieuwe context moet toepassen.¹

De onderlinge verwevenheid van de persistente problematiek en de complexiteit van de oplossing², dwingt respect af. Toch rijst er binnen in toenemende mate de BGV de vraag of we met elkaar nog goed zicht hebben op het proces. De eerste reacties uit onze achterban bevestigen beide. Velen reageren op onderdelen van het concept vanuit een eigen idee over wat de beoogde les- en toetspraktijk wordt, maar in het gesprek blijkt ook dat we reageren vanuit heel verschillende ideeën, beelden en overtuigingen.

Met de BGV-enquête willen we beter zicht krijgen op die context van waaruit de collega's reageren op de voorstellen van de VVC.

¹Net als bij de beta- en gammavakken is voor de leerling wel de kennis afgebakend in de syllabus en de lesmethode en zijn aanvullend hulpbronnen (Binas, formulekaart, grafische rekenmachine) toegestaan. Precies op dit punt verschillen deze vakken van de levende talen, waar in de huidige programma's die kennisbasis niet geëxpliciteerd is).

² De VVC kiest voor 8 voorstellen tot ingrijpen in de bestaande les- en toetspraktijk, omdat zoals zij het zelf motiveert: "als je wilt [die persistente problematiek] veranderen, moet je scherpe keuzes maken."

De enquête

De enquête bestaat uit 10 vragen en een vraag die ruimte biedt voor opmerkingen.

Via de BGV-nieuwsbrief is de enquête aangekondigd. Na 6 dagen is een herinnering gestuurd.

798 schoolleiders en classici zijn aangeschreven. 356 adressanten hebben de nieuwsbrief geopend. De enquête is opengezet van 9 maart t/m 18 maart. 115 mensen hebben gereageerd.

Resultaten vraag 1

Vraag 1 Kunt u zich voldoende een beeld vormen hoe de toekomstige lespraktijk en het nieuwe SE/CE eruit gaat zien om feedback te geven op het voorstel?

76 ja (66,1 %)

39 nee (33,9)

Vraag 2 t/m 9: Kunt u per interventie 2 t/m 9 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

Legenda

1. concretiseren van het hoofddoel van GTC en LTC in het examenprogramma;
2. aansluiten bij de actualiteit en bij de belevingswereld van de leerling;
3. expliciteren van de integratie taal en cultuur in het examenprogramma;
4. beperken van de overladenheid van het examenprogramma;
5. geen oplossing;
6. kan ik niet inschatten.

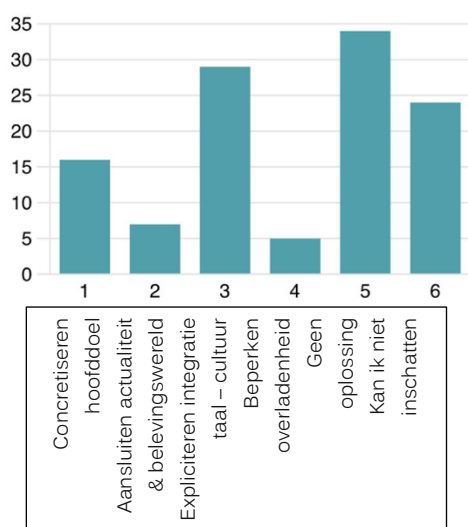
	<i>SE NIEUW vs. OUD</i>	<i>CE NIEUW vs. OUD</i>
1	Alle kerndomeinen worden toegewezen aan het SE.	Alle kerndomeinen met uitzondering van D1 worden toegewezen aan het CE
	Het SE heeft betrekking op domeinen A, B, C, D en E (Latijn, Grieks, KCV)	Het CE heeft betrekking op domeinen A (subdomein 1. reflectie op klassieke teksten), B1 (B.3) en C (C.5). (nl. niet KCV)
2	20% Verplichte ontwerpruimte te vullen met 2 Keuzedomeinen .	Geen keuzeruimte
	50% Vrije ontwerpruimte (PTA vrij in te richten door bevoegd gezag)	Geen keuzeruimte
3	Keuze voor geziene/ongeziene teksten aan het bevoegd gezag.	Ongeziene teksten.
	PTA vrij in te richten door bevoegd gezag (geen opmerking over (on)geziene teksten)	20 OCT Geziene teksten
4	Minimaal 2 andere werken/auteurs dan Homeros, Ilias/Odysee en Vergilius, Aeneis/ Ovidius, Met.	Vaste werken: Homeros, Ilias/Odysee en Vergilius, Aeneis/ Ovidius, Metamorfosen.
	Minimaal 2 andere auteurs (en genres) dan CE-pensum	Geen vaste werken / auteurs

5	<i>Twee genres anders dan epos, waaronder prozateksten.</i>	<i>Epos als vast genre.</i>
	<i>Minimaal twee genres niet overlappend met CE-genre en -auteur</i>	<i>Jaarlijks wisselend genre</i>
6	<i>Ander thema dan in CE.</i>	<i>Vastgesteld thema.</i>
	<i>PTA (binnen kaders) vrij in te richten door bevoegd gezag</i>	<i>Geen strikt thema; wel samenhangende pensumselectie beschreven in CE-syllabus</i>
7	<i>Pensum: 25 OCT rond thema's + 45 OCT vertaald rond thema's</i>	<i>Pensum: 15 OCT rond CE-thema + 45 OCT vertaald rond CE-thema</i>
	<i>Pensum: 30 OCT vrij te kiezen + 45 OCT vrij te kiezen</i>	<i>Pensum: 20 OCT + max 50 OCT in vertaling</i>
8	<i>Toetsvorm en weging vrij in te richten door bevoegd gezag (keuze voor proefvertaling aan het bevoegd gezag)</i>	<i>Vragen nav ongeziene teksten (vrij letterlijke vertaling van ongeziene passage blijft mogelijk)</i>
	<i>Toetsvorm en weging vrij in te richten door bevoegd gezag (keuze voor proefvertaling aan het bevoegd gezag)</i>	<i>Vragen nav geziene teksten en proefvertaling (50-50%)</i>

Resultaten per vraag 2 t/m 9

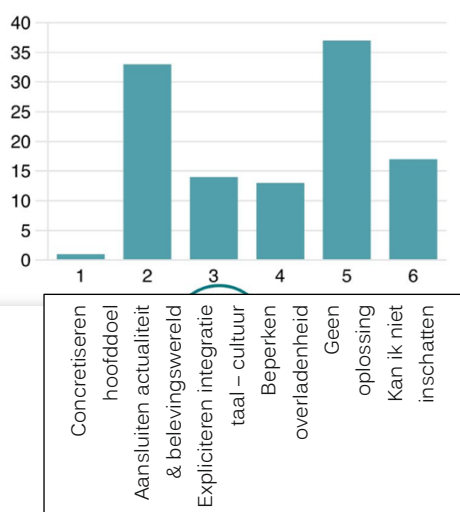
Vraag 2 Kunt u voor genoemde interventie 1 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	SE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>	CE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>
1	Alle kerndomeinen worden toegewezen aan het SE.	Alle kerndomeinen met uitzondering van D1 worden toegewezen aan het CE
	Het SE heeft betrekking op domeinen A, B, C, D en E (Latijn, Grieks, KCV)	Het CE heeft betrekking op domeinen A (subdomein 1: reflectie op klassieke teksten), B1 (B.3) en C (C.5). (nl. niet KCV)

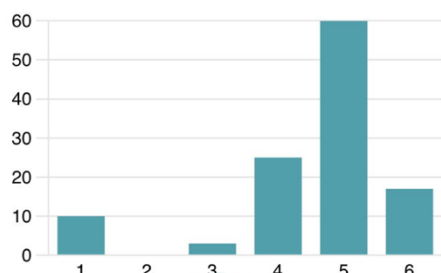
Vraag 3 Kunt u voor genoemde interventie 2 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	SE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>	CE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>
2	20% <i>Verplichte ontwerpruimte te vullen met 2 Keuzedomeinen.</i>	Geen keuzeruimte
	50% <i>Vrije ontwerpruimte (PTA vrij in te richten door bevoegd gezag)</i>	Geen keuzeruimte

Vraag 4 Kunt u voor genoemde interventie 3 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

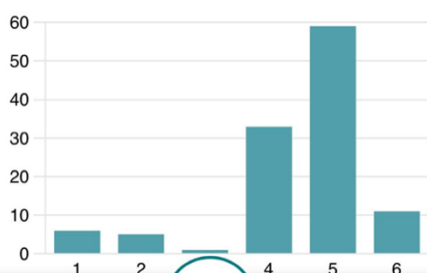
	SE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>	CE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>
3	Keuze voor geziene/ongeziene teksten aan het bevoegd gezag.	Ongeziene teksten.
	PTA vrij in te richten door bevoegd gezag (geen opmerking over (on)geziene teksten)	20 OCT <i>Geziene</i> teksten

1	Concretiseren hoofddoel
2	Aansluiten actualiteit & belevingswereld
3	Expliciteren integratie taal – cultuur
4	Beperken overladenheid
5	Geen oplossing
6	Kan ik niet inschatten

Vraag 5 Kunt u voor genoemde interventie 4 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

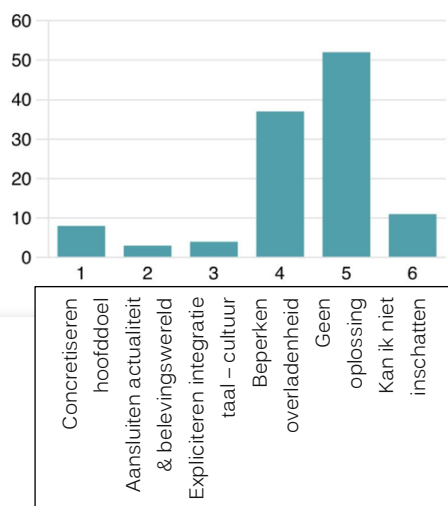
	SE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>	CE <i>NIEUW</i> vs. <i>OUD</i>
4	Minimaal 2 andere werken/auteurs dan Homeros, Ilias/Odysee en Vergilius, Aeneis/ Ovidius, Met.	Vaste werken: Homeros, Ilias/Odysee en Vergilius, Aeneis/ Ovidius, Metamorfosen.
	Minimaal 2 andere auteurs (en genres) dan CE-pensum	Geen vaste werken / auteurs

1	Concretiseren hoofddoel
2	Aansluiten actualiteit & belevingswereld
3	Expliciteren integratie taal – cultuur
4	Beperken overladenheid
5	Geen oplossing
6	Kan ik niet inschatten

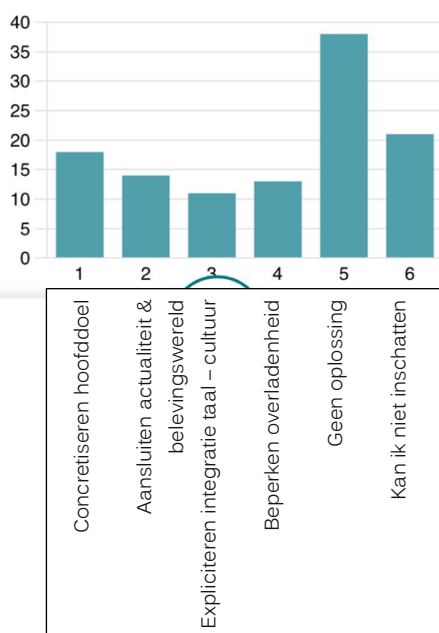
Vraag 6 Kunt u voor genoemde interventie 5 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt? (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	SE NIEUW vs. OUD	CE NIEUW vs. OUD
5	Twee genres anders dan epos, waaronder prozateksten.	Epos als vast genre.
	Minimaal twee genres niet overlappend met CE-genre en -auteur	Jaarlijks wisselend genre

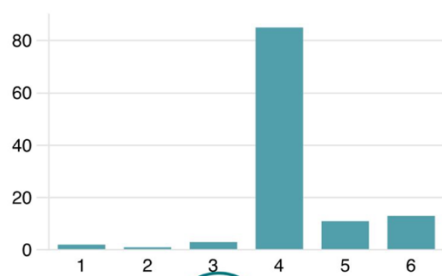
Vraag 7 Kunt u voor genoemde interventie 6 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt. (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	SE NIEUW vs. OUD	CE NIEUW vs. OUD
6	Ander thema dan in CE.	Vastgesteld thema.
	PTA (binnen kaders) vrij in te richten door bevoegd gezag	Geen strikt thema; wel samenhangende pensumselectie beschreven in CE-syllabus

Vraag 8 Kunt u voor genoemde interventie 7 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt. (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

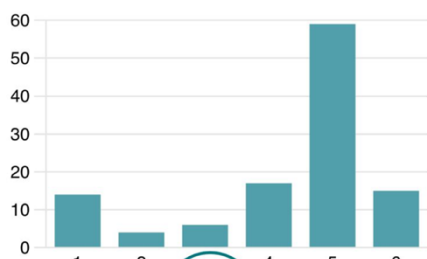
	SE NIEUW vs. OUD	CE NIEUW vs. OUD
7	Pensum: 25 OCT rond thema's + 45 OCT vertaald rond thema's	Pensum: 15 OCT rond CE-thema + 45 OCT vertaald rond CE-thema
	Pensum: 30 OCT vrij te kiezen + 45 OCT vrij te kiezen	Pensum: 20 OCT + max 50 OCT in vertaling

1	Concretiseren hoofddoel
2	Aansluiten actualiteit & belevingswereld
3	Expliciteren integratie taal – cultuur
4	Beperken overladenheid
5	Geen oplossing
6	Kan ik niet inschatten

Vraag 9 Kunt u voor genoemde interventie 8 aangeven voor welke curriculaire uitdaging deze interventie uws inziens een oplossing biedt. (Meerdere antwoorden zijn mogelijk).

	SE NIEUW vs. OUD	CE NIEUW vs. OUD
8	Toetsvorm en weging vrij in te richten door bevoegd gezag (keuze voor proefvertaling aan bevoegd gezag)	Vragen nav ongeziene teksten (vrij letterlijke vertaling van ongeziene passage blijft mogelijk)
	Toetsvorm en weging vrij in te richten door bevoegd gezag (keuze voor proefvertaling aan het bevoegd gezag)	Vragen nav geziene teksten en proefvertaling (50-50%)

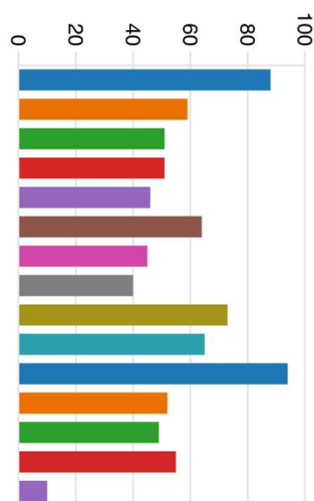
1	Concretiseren hoofddoel
2	Aansluiten actualiteit & belevingswereld
3	Expliciteren integratie taal – cultuur
4	Beperken overladenheid
5	Geen oplossing
6	Kan ik niet inschatten

Resultaten vraag 10

Vraag 10 Kunt u aangeven wat u nodig hebt om op de nieuwe lespraktijk en het SE/CE nieuwe stijl voorbereid te zijn?

(Meerdere antwoorden zijn mogelijk)

● Borging van de contacttijd (lesu...	88
● Landelijke definitie minimumeis...	59
● Landelijke definitie minimumeis...	51
● Landelijke definitie minimumeis...	51
● Landelijke definitie minimum ref...	46
● Lesmateriaal gericht op lees- en...	64
● Nascholing op het gebied didac...	45
● Nascholing op het gebied van v...	40
● Pilot-examens	73
● Voorbeelden van thematische p...	65
● Voorbeelden van toetsvragen (v...	94
● Platform (website) waarop actue...	52
● Platform met open SE/CE-opgav...	49
● Ontwikkeling van vraagtypen va...	55
● Andere	10

Resultaten vraag 11

Vraag 11 Heeft u nog een aanvullende opmerking of suggestie voor de BGV om mee te nemen in ons advies aan de VVC?

1.	Nee
2.	Het is heel belangrijk dat gewaarborgd wordt dat in het nieuwe CE het vertalen van een ongezien stuk tekst maximaal de helft van het aantal punten voor het CE betreft, liever minder. De commissie vakvernieuwing zou aan het CvTE een voorbeeld van een nieuw examen moeten verschaffen, zodat duidelijk is wat het veld wil. Daarnaast pleit ik ervoor om de groeiende groep classici die het actieve gebruik van Latijn en Grieks (spreken en schrijven) een plek in het onderwijs wil geven tegemoet te komen door een keuzedomein 'actief gebruik van de taal' in het leven te roepen.
3.	-
4.	Als dit daadwerkelijk doorgang vindt, dan STOP ik per direct met lesgeven. Ik vind het een bizarre ontwikkeling en het maakt ons vak in alle opzichten kapot, zeker als de bevroegde teksten in het examen allemaal ongezien zijn. Waar zijn we dan de rest van het jaar mee bezig???
5.	Niks
6.	Ik vind het voorstel eigenlijk prima. Vooral dat het "uit je hoofd leren en reproduceren van de gelezen teksten" uit het CE gaat. Dat zal dan als vanzelf ook gaan verdwijnen uit het SE. Maar ik zou willen dat één van de vragen over de ongeziene tekst gewoon is: vertaal regel 5 t/m 10 (oid). M.a.w. gewoon een stukje vertalen er wel in houden. Dat lijkt mij belangrijk.

7.	Voor mij is alleen minder verplichte bladzijden te lezen stof al een goede oplossing
8.	Nvt
9.	Voeg alsjeblieft een extra genre aan het CE toe!!!! Het werken met combinatiegroepen (m.n. bij Grieks zelfs een combi 456) wordt onmogelijk gemaakt als je v5 niet met v6 mee kan laten lezen. In tegenstelling tot categorale gymnasia, maken veel scholengemeenschappen pas in klas 2 en soms zelfs in klas 3 een start met Grieks. Dat betekent dat je pas veel later kan starten met originele teksten (met een beetje geluk pas halverwege de vierde klas). Dus 4 kan niet met 5 meelesen... 3 verschillende programma's in combinatiegroepen is vragen om een burn-out. Het jaarlijks voorbereiden van een ander ow voor het CE staat daarmee niet in verhouding (overigens vind ik wisselende genres zelfs fantastisch, de reden waarom ik zo blij ben dat ik geen ander vak geef, maar blijkbaar behoor ik niet tot een meerderheid).
10.	Volgens mij geeft het meer in vertaling lezen en de ongeziene teksten op het CE (vernieuwde versie) juist geen verlichting van de hoeveelheid stof. Dit vergt een enorme omslag voor veel docenten, omdat ook zij zich anders moeten gaan voorbereiden. Persoonlijk vind ik het nieuwe plan echt een stap terug in ons mooie vakgebied en het bezig zijn met de talen die we doceren.
11.	Nee
12.	Neem de input van mensen in het veld serieus. Het daadwerkelijke werk is weerbarstiger dan het opstellen van een concept.
13.	Verminderende lees- en literaire vaardigheden van leerlingen worden niet verholpen door de examina GTC/LTC te vergemakkelijken, maar door in breder kader deze - zeer belangrijke - vaardigheden vanaf groep 3 tot en met het examen middelbare school bij juist andere schoolvakken beter te ontwikkelen.
14.	geen aanvullingen
15.	De wijziging van de toetsvorm op het CE is een ondoordacht, bijzonder slecht voorstel. Door alleen nog epos in het examenjaar aan te bieden, wordt het vak bijzonder onaantrekkelijk.
16.	Vragen over ongeziene teksten deel laten uitmaken van het CE is een ondoordacht plan en vormt een toetsvorm die geen enkel doel dient. Weg met dit voorstel! Vertalen vormt een ontsleuteling van de wereld die een tekst in zich bergt en de proefvertaling moet dan ook deel uit blijven maken van het CE. Het examenjaar standaard enkel nog laten bestaan uit het lezen van proza maakt het vak onaantrekkelijk.
17.	Ik vind het een verschraling van onze vakken als we alleen nog maar Ovidius en Vergilius mogen doen in eindexamens. Wat met combiklassen? Hoe ga je je tijd verdelen over twee jaren (5 en 6) op deze manier? Nu kan het wel maar met deze beperkingen is het onmogelijk. U gaat uit van een situatie waarin elk jaar in een aparte klas zit. Dan is het makkelijk. Bovendien vind ik de opbouw niet logisch. Ovidius en Homeros zijn niet de moeilijkste auteurs. Bijgevolg moet je in de 5de klas moeilijkere literatuur doen dan in de 6de. Dat houdt geen steek.
18.	Nieuw is spannend, maar ook opwindend. Angst over verlaging niveau hebben we niet. Wel zijn we benieuwd naar nieuw soort CE-vragen. Ook doen we graag mee aan een pilot.
19.	Ik er een voorstander van de proefvertaling te behouden.
20.	Hoofddoel moet m.i. zijn: taalvaardigheid, cultuurbegrip en intercultureel bewustzijn door het lezen van Griekse en Latijnse teksten. Anders zouden alle domeinen alleen ten dienste van D staan, heel raar. Meer hierover zie verderop. Bij A1 moet niet staan: je kunt denken aan een werkvertaling maar: leerling moet werkvertaling maken. Keuzedomein slecht idee. Oude KCV moet blijven of terug zo je wilt, in ieder geval in SE maar misschien zelfs CE, want cultuur lijkt ondergeschoven kindje te blijven.

Vertaling ongezien stuk behouden in SE en CE, = Masterproef, mijn leerlingen kiezen het daarom. Vergeet niet hoe goed kinderen in taal worden (extra belangrijk in deze tijd!!) en er leren v te genieten, met maar ook vaak zonder actualisatie (vandaar ook voorstel aanpassing hoofddoel).

De leerlingen mogen trouwens bij CE ook beloond worden voor het leren van geziene teksten en daar kunnen best veel moeilijkere en interessantere vragen bij gemaakt worden zonder het hele examen in opzet te veranderen. Ongeziene teksten met vragen lijken me niet wenselijk, te moeilijk en niet motiverend om genoeg te blijven vertalen in bovenbouw. Kortom ben niet heel enthousiast over CE bij alleen ongeziene teksten.

Wel zie ik verbetering door interventie van vermindering oct en iets meer thematisch aanpak (maar dan moeten er wel bovenbouw boeken gemaakt worden anders veel te bewerkelijk) en ook door de interventie van dezelfde auteurs voor het CE, om de verschillen tussen de jaren niet al te groot te maken (hoewel deze uitdaging er niet tussen stond 😊).

Dat was het, hartelijke groet en dank!

21. Ik vind het plan eigenlijk maar niks en voel mezelf ook niet capabel om mijn lespraktijk zo anders te moeten invullen dan nu het geval is. Nu heb ik de vrijheid, in overeenstemming met leerlingen, te kiezen wat ze willen lezen naast de auteur van het CE. Straks ben ik verplicht om vanuit thema's te denken en zelf allemaal zaken te verzinnen, en ook de verplichte keuzeruimte levert werk op, denk ik. Een ongeziene tekst voorleggen op het CE met vragen over de inhoud is in mijn ogen een goed idee, omdat we dan niet meer toetsen of een leerling informatie uit zijn hoofd heeft geleerd, maar of een leerling de taal daadwerkelijk kan lezen en begrijpen. Maar ik denk dat dat ook kan met een wisselende de auteur, zoals we nu doen, en niet alleen vanuit een vastgesteld thema. Wel is het prettig als het CE-pensum een herkenbare rode draad heeft of teksten uit één werk bevat, niet zo hapsnap zoals bijv bij Plinius/Martialis het geval was in 2022. Maar door het voorstel van een thema met vaste werken is dat probleem al minder, maar ik vind de keuze voor die twee auteurs niet nodig. Ik pleit ervoor om in ieder geval een proefvertaling te behouden - het vertalen van Grieks of Latijn is (in mijn ogen) haast de essentie van ons vak, dus waarom zouden we dat dan weghalen? We leren hun vijf jaar om teksten te vertalen om daarna dan te zeggen 'je hoeft niet meer alles precies te lezen en grammaticaal juist te doen'? Vind ik stom. Zelf vond (vind) ik dat puzzelen de taal juist het leukst.

22. geen

23. Succes

24. Als de ongeziene vertaling niet meer verplicht is als examenonderdeel, vrees ik wel voor het niveau van taalbeheersing van de leerlingen. Er moet heel goed nagedacht worden hoe in een eventuele nieuwe vorm van het CE dat vertaalniveau goed getoetst wordt. Het zou ontzettend jammer zijn als onze mooie vakken alleen een soort cultuurvakken gaan worden.

25. geen aanvullingen

26. Nee

27. Ik vind het heel jammer dat de vvc in dit tussenproduct alweer heeft gecapituleerd voor CvTE/CITO, door het eerdere voorstel op te geven om meerdere jaren met hetzelfde pensum te werken. Dit zou de overladenheid van het examenprogramma voor docenten juist kunnen verlichten. Zij moeten nu ieder jaar een nieuw pensum voorbereiden, nieuwe lesopdrachten en nieuwe schoolexamens maken, alleen omdat CvTE/CITO zegt niet meerdere examens over hetzelfde pensum te kunnen maken. Nu zit heel Nederland wel een eindeloze hoeveelheid schoolexamens over hetzelfde pensum te maken en wordt de werklast bij de docenten gelegd.

28. Jammer dat er geen wisselende auteurs zullen zijn op Cse. Was uitdagender voor docent.

29. Alle bovengenoemde veranderingen (behalve het inkorten van het pensum) zijn mijns inziens veranderingen om veranderingen. Daarbij wordt nergens over kwaliteitsbewaking gesproken. het lijkt eerder dat er sprake is van niveau afdaling van de LTC en GTC.

<p>30. Geen opmerkingen. Ik vind wel iets van de lay-out van deze enquête. Daarnaast nodigt het taalgebruik bij de vragen niet uit tot het eens even lekker invullen van die enquête.</p>
<p>31. -</p>
<p>32. -Na het driemaal lezen van de stukken is het mij nog steeds niet duidelijk welke kant het op zou moeten gaan volgens de VVC. Alles blijft in het vage hangen en ik begrijp werkelijk niet waarom je bijvoorbeeld D1 niet zou opnemen in het CE, als je intercultureel bewustzijn door het lezen van Griekse/Latijnse teksten wilt bevorderen. De persoonlijke reflectie geeft juist op hoog niveau weer of er intercultureel bewustzijn is bij de leerling. Heeft de VVC enig idee hoe dit er in de praktijk uit moet gaan zien? Zo ja, dan is het mij op basis van de stukken in het geheel niet duidelijk geworden en moet het beter uitgelegd worden. Zo nee, dan moet de VVC echt terug naar de tekentafel en met een beter plan komen.</p> <p>-Mijns inziens is het een uiterst slecht idee om op het CE slechts Homeros en Vergilius/Ovidius te behandelen. Ik schaam me als classicus zelfs telkens wanneer ik dit lees; zeker met in het achterhoofd alle debatten die gaande zijn in het nieuwe paradigma aangaande canonvorming. Het is te bespottelijk voor woorden dat juist deze auteurs in dit licht worden gekozen gezien het feit dat zij al eeuwenlang gelden als een soort summum. Dit kunnen we toch niet laten gebeuren omwille van een zogenaamde 'werklastvermindering' voor classici? Dit argument gaat in geen enkel opzicht op als docenten jaarlijks met themata moeten gaan werken in de bovenbouw voor het SE. Dit gaat zo ontzettend veel tijd kosten, meer nog dan een jaarlijks wisselende CE-auteur.</p> <p>Los daar nog van: wat is een thema? Dit moet m.i. eerst zeer scherp geformuleerd worden en dan niet op een meta-academische manier, waar je in de praktijk niets aan hebt, maar op een manier die zodanig praktisch implementeerbaar is, dat docenten werkbaar les kunnen geven. Ergo, definieer wat een thema is.</p> <p>-Na het afschaffen van het vak KCV is gebleken dat een aanzienlijk deel van de classici de 'C' in LTC/GTC zwaar verwaarloost om verschillende redenen en de ruimte die er is voor de 'C' toch stiekem opvult met het vertalen van het pensum waar men op dat moment mee bezig is. In het oude systeem is er 50% ontwerpruimte. In het voorstel is er slechts 20% over voor ontwerpruimte. Het culturele gedeelte is na de afschaffing van KCV al gedecimeerd, maar lijkt nu echt de nek omgedraaid te worden. Er zullen classici zijn die voor keuzedomeinen F, G en I zullen kiezen en onze vakken volledig talig zullen maken met hier en daar een vleugje cultuur (als het hen uitkomt wat betreft tijd). Dit is precies niet wat er mag gebeuren, aangezien het volledig de integratie van taal en cultuur de kop in drukt. Overigens ben ik van mening dat er geen keuze mag bestaan over het behandelen van cultuur: alles wat met 'lezen, letters of taal' te maken heeft, moet m.i. de keuzedomeinen uit. Zo verplicht je iedere classicus aan cultuuronderwijs te doen en dit te integreren in de 'talige' lessen.</p> <p>-De samenstelling van de VVC vind ik buitengewoon bijzonder diversloos. Ik weet niet of het nog mogelijk is om daar iemand van kleur bij te zetten of iemand met een minder elitaire bril, maar het zou wellicht wat openbaringen teweeg kunnen brengen.</p>
<p>33. Het conceptplan biedt mijns inziens voor GEEN van de uitdagingen een oplossing. Daarnaast bestaat er volgens mij nog steeds discussie over wat het hoofddoel eigenlijk is, of we wel voor deze vergaande canonisering in het eindexamenjaar moeten kiezen, hoe taal en cultuur waarlijk geïntegreerd kunnen worden (en als dat een wens is, moet dat geen keuze zijn) en of iedereen dat examenprogramma werkelijk zo overladen vindt.</p> <p>Daarnaast ben ik van mening dat deze vakvernieuwing uitsluitend over ons vak dient te gaan en niet over de bestaanszekerheid van (categorale) gymnasia.</p> <p>Tot slot merk ik op dat ons veld en ook de commissie en advieskring zelf nagenoeg uitsluitend uit cultureel witte mensen bestaat, wat niet representatief is voor onze gelukkig langzaam diverser wordende leerlingen-doelgroep. Het zou ons mooi staan als we daar oog voor hadden en harder ons best zouden doen om ons vakgebied inclusiever te maken.</p>

34.
35. .
36. Het taal-/cultuuronderwijs in de Klassieke Talen moet niet minder worden.
37. In dit schema lijkt de voornaamste verandering dat er een soort standaard examen komt, i.p.v. wisselende auteurs. Dat scheelt de docent misschien werk, maar wat is dan de winst voor de leerling? Moeten we het dan aanpassen?
38. -
39. De vertaalvaardigheid is belangrijk en moet worden behouden in zowel SE als CE. Een nieuwe generatie van classici moet worden gevormd, die de stok van ons overneemt. Hoe zou dat kunnen als de proefvertaling verdwijnt? De eindtermenverandering en een korter pensum zijn in de goede richting, maar het niet verplicht stellen van de proefvertaling is in de langer termijn schadelijk. Ook de eentonigheid van alleen epos in het CE leidt tot gewenning en is niet representatief van het rijkdom van de klassieke literatuur.
40. Mijns inziens probeert de commissie het, door hun genoemde, probleem van overladenheid op te lossen door vaste CE-auteurs, zonder dat er onderzoek gedaan is naar de vraag OF dit inderdaad werkdruk oplevert. De passie waarmee docenten elk jaar weer in een nieuw thema duiken en de vernieuwing van ons schoolvak gaat hiermee verloren.
41. Het echte probleem ligt - in mijn lespraktijk althans - enkel en alleen aan de geringe hoeveelheid lessen ten opzichte van de enorme hoeveelheid te vertalen teksten. Als dat wordt bijgesteld dan kan ik ook met de "oude stijl" CSE prima uit de voeten. Het zou voor mij een heleboel extra werk kosten als besloten wordt het behandelen van een thema over twee jaar uit te smeren. Ik werk al jaren heel prettig met combinatieklassen 5/6-Grieks van wie de leerlingen probleemloos uit deze bundel werken en dezelfde toetsen maken. Los daarvan vind ik het juist zo leuk om elk jaar een nieuw genre, auteur, thema te behandelen. Het motiveert mij ook.
42. Ik maak me zorgen om het plan om het eindexamenpensum te beperken tot het genre epos en bij elkaar een drietal auteurs. Het is een verdere stap in de inhoudelijke uitholling van het gehele kennishuis van de Klassieken in Nederland. Zoals het nu is zijn oud-gymnasiasten en studenten Klassieke Talen, ook als ze deze auteurs niet hebben bestudeerd, bekend met het bestaan en de globale kenmerken van auteurs als Livius en Plato. Mijn vrees is dat ze met de beperking tot epos voor het examenprogramma uit de schoolpraktijk zullen verdwijnen. In de huidige situatie kunnen we de leerlingen kennis laten maken meteen betrekkelijk breed palet kenmerken van de Klassieke wereld. Wanneer dit in de praktijk wordt ingeperkt tot het genre epos, weet ik niet of ik kan nog uit kan leggen om welke reden een leerling dat nog zou moeten leren. Een brede kennismaking met en bestudering van de talen en culturen van de Grieken en Romeinen is zonder meer waardevol voor leerlingen op de middelbare school; een beperking tot alleen epos doet geen recht aan de reikwijdte van ons vak en leidt tot een zodanige verschraving dat de inhoudelijke basis onder het gehele vak afbrokkelt. Ik denk dat het terugbrengen van het aantal oct's docenten en leerlingen voldoende ruimte en tijd oplevert om uitdaging 1-4 het hoofd te bieden.
43. -
44. Nee, reeds elders gemeld
45. -
46. Kleine scholengemeenschappen hebben vaak klas 5 en 6 tegelijk in het lokaal. Nu kun je 5 met de examenstof van 6 mee laten doen. Dat kan straks niet meer. Erg ten nadele van de kleine scholengemeenschappen.
47. nee
48. Feit: taalvaardigheid van leerlingen in Nederland gaat achteruit. Feit: deze daling wordt versterkt door minder blootstelling aan literatuur in diverse talen.

<p>Feit: de klassieke talen bieden moedig weerstand tegen deze trend door wel literatuur aan te bieden. Feit: een afzwakking van de eisen voor klassieke talen verhoogt mogelijk de examenresultaten voor Latijn en Grieks, maar brengt zeker niet het doel van versterkte taalvaardigheid dichterbij! Mening: leve de proefvertaling, de allersterkste vorm van close reading!</p>
49. Ik denk dat zo weinig teksten lezen in V6 sterk ten koste gaat van de (ver-)taalvaardigheid.
50. Het beperken van de eindexaminauteurs zou een verschraving zijn van ons vak (en ons als classici de verplichting ontnemen PTA's herhaaldelijk aan te passen en zo verschillende auteurs/genres te blijven lezen)
51. Als jonge leerkracht is het juist fijn om veel afwisseling in de onderwerpen te hebben (dus Herodotus, Plato etc.) en de wisselingen helpen juist om meer materiaal te verzamelen. Je kan altijd teruggrijpen naar een eindexamen(bundel) van vijf jaar geleden. Ik ben bang met deze veranderingen dat het voor ons als docenten veel meer werk gaat opleveren, waar we bovendien niet voor opgeleid zijn. Bovendien ben ik bang dat leerlingen in de problemen komen op het moment dat ze de ongeziene tekst niet snappen en er wel vragen over moeten maken. Daarnaast moeten de vragen dan van een zodanig basisniveau zijn, dat het eigenlijk niet meer VWO-niveau is. Op de mavo lesgeven is ook heel leuk, maar dit maakt ons vak ook minder aantrekkelijk. We willen wel dat leerlingen ons vak blijven kiezen in de bovenbouw en nu lijkt ons vak steeds meer op Frans of Duits. We halen onszelf hierdoor van de bijzondere positie af. Oftewel, een vermindering van het aantal regels is prettig en de inzet op meer cultuur en context ook, maar de vaste onderwerpen en geen vragen over gelezen teksten die een zodanige negatieve invloed op ons vak hebben, absoluut niet. Het onderwijs moet ook goed te doen blijven voor (jonge) docenten, dus gooi niet alles om want zo raak je nieuwe vakcollega's en leerlingen kwijt.
52. - Uitgangspunt foutief: intercultureel bewustzijn is toch niet het hoofddoel/enige doel van onze vakken? Aanscherpen analytisch vermogen/taalgevoel kweken door het vertalen lijkt mij toch ook een zeer belangrijk doel. Hoe gaan we anders ons vak nog verkopen? Gaan de leerlingenaantallen in de bovenbouw niet enorm teruglopen op deze manier, met name op scholengemeenschappen waar het niet vanzelfsprekend is dat iedereen examen doet in een klassieke taal. Ik ben bang dat leerlingen/de samenleving nog minder het nut gaan zien van onze vakken. - Leerlingen die niet zo goed kunnen vertalen worden dubbel gestraft; als je niet weet wat er staat, kun je ook geen vragen beantwoorden over de tekst. Of worden het dan alleen maar reproductievragen? - Wat een enorme verarming om alleen voor epos te kiezen; er zijn zoveel prachtige teksten waarbij je ook intercultureel bewustzijn kunt kweken. - Het blijft heel lastig om ons een beeld te vormen van hoe een CE eruit gaat zien; heeft de commissie daar eigenlijk wel een beeld bij? Ik verbaas mij bv over de toevoeging "vrij letterlijke vertaling van een ongeziene passage blijft mogelijk". - Er zijn al amper docenten klassieke talen; zij zijn volgens de oude structuur; behalve het thuis raken in de onderbouw, moet er nu ook nog een heel nieuw programma worden bedacht. Nog meer werk en nog meer kans op uitval. - Fijn dat de druk van het vertalen van een (te) groot pensum afneemt.
53. Ik ben bang dat deze vernieuwing ten koste gaat van de vertaalvaardigheid en daarmee het tekstbegrip. Ik hoop daarom dat een ongeziene vertaling onderdeel van het CE blijft. Ook ben ik bang dat de beperking van het CE tot het genre epos afdoet aan de diversiteit aan klassieke teksten. Hierdoor zullen leerlingen een minder goed beeld krijgen van de klassieke traditie. Eventueel vastleggen van meerdere genres in de bovenbouw (SE) zou een oplossing kunnen bieden.
54. Ad uitgangspunt 1: doel lijkt mij ook studie op zicht van Griekse en Latijnse taal en cultuur Ad interventie 1: we zijn het er al jaren over eens (of dat is tenminste het officiële beleid) dat zowel taal als cultuur geïntegreerd moet worden aangeboden en getoetst. In het CE wordt dit echter onvoldoende getoetst: om dingen fatsoenlijk aan te passen moet misschien dus niet zozeer naar het

programma gekeken worden maar naar de uitvoering: het CITO dat de toetsen maakt. Ik acht de kans erg groot dat als wij weer als classici de boel aanpassen in de klas en in de examenbundel, het eindexamen zelf nog steeds niet fatsoenlijk wordt aangepast.

Algemene zorgen:

De commissie lijkt zich weinig bezig te houden met situaties op scholengemeenschappen: vaak zijn er combinatieklassen in de bovenbouw waardoor V5 dezelfde teksten leest/vertaalt (gedurende een paar maanden) als V6. Dat wordt onmogelijk als het examengenre elk jaar hetzelfde wordt.

Op basis van het voorstel kan ik mij onmogelijk een beeld vormen van wat voor vragen er over de ongeziene tekst gesteld gaan worden op het CE. En ik denk dat de commissie ook geen idee heeft gezien de toevoeging: "vrij letterlijke vertaling van een ongeziene tekst blijft mogelijk". Wat is 'vrij letterlijk'???

Wie gaat dit nieuwe examenprogramma maken? Hoeveel tijd en geld is daarvoor beschikbaar?

Waarschijnlijk te weinig tijd en geld. En daarmee is dit nieuwe programma en de voorbereiding ervan geen oplossing voor werkdrukvermindering en lerarentekort.

Mijns inziens kost dit nieuwe programma veel werk en is het onduidelijk wat het gaat opleveren. Op basis van eerdere aanpassingen ben ik sceptisch over het nieuwe centraal eindexamen.

Vertalen is de kern van ons vak. Leerlingen leren daardoor analytisch denken en werken en goed communiceren. Leestoetsen krijgen ze bij andere vakken. Als we vertalen schrappen, raken we een belangrijk argument voor ons vak kwijt en daarmee waarschijnlijk ook veel leerlingen.

55. Zelf zie ik dat het leerlingen houvast biedt dat het CE voor de helft bestaat uit vragen over geziene teksten. Hier kunnen leerlingen immers goed voor studeren en dit compenseert het cijfer vaak voor leerlingen die wat meer moeite hebben met vertalen. Ik vind het lastig in te schatten in hoeverre bij het nieuwe voorstel vooral vaardigheden aan bod komen, zoals bij de Moderne Vreemde Talen, waardoor het CE heel anders zou worden dan de SE's. Ik merk dat een gelijkaardige opbouw (vragen over geziene teksten + ongeziene vertaling) veel houvast biedt voor de leerlingen. Minder OCT's lezen in het examenjaar, waardoor er meer ruimte is voor het ontwikkelen van vaardigheden, zou ik wel prettig vinden en zorgt dat het examenjaar wat ontspannener kan verlopen, waarbij je meer aandacht kunt besteden aan vragen van de leerlingen, zonder de permanente druk van 'het pensum dat af moet'.

56. Ik zal het formulier mailen.

57. Als docent op gymnasia-afdelingen van scholengemeenschappen voorzie ik grote problemen met interventie 5. Op een scholengemeenschap waar ik werk bv. is het namelijk zo dat wegens (zeer) kleine leerlingaantallen V5 en V6 GTC en LTC samen lessen volgen en V5 de CE-stof (voor hen als SE-stof) mee volgt met V6. In de nieuwe situatie is dit niet meer mogelijk, aangezien de CE's dan elk jaar hetzelfde genre (epos) behandelt en dat heeft tot gevolg dat je met beide groepen verschillende teksten/genres tegelijkertijd leest en de lessen minder efficiënt worden. Dit is erg nadelig voor zowel leerling als docent. Dit speelt op meerdere scholengemeenschappen in het land wegens kleine leerlingaantallen (er zijn er ook waarbij 4/5/6 zelfs bij elkaar zitten!). Liever zou ik persoonlijk in dit geval, t.b.v. combiklassen 5/6 op scholengemeenschappen, wél elk jaar willen blijven wisselen in genre/auteur.

58. Veel wijsheid en succes gewenst!

59. Er wordt in deze enquête niet gevraagd wat we vinden van de verschillende mogelijke nieuwe interventies. Ik ben heel erg tegen de interventies 3, 4 en 5.

60. Nvt

61. Beperk het pensum voor het CE niet tot één thema; dat is voor een heel examenjaar te saai en maakt het onwaarschijnlijk dat op het CE nog echte nadenkvragen gesteld kunnen worden.
Beperk het CE niet door alleen ongeziene teksten te bevragen; de motivatie om het pensum te bestuderen neemt anders enorm af, zowel bij docent als leerlingen.

62. Nee
63. Nascholing en/of lesmateriaal gericht op actualisatie zou ook zeer welkom zijn.
64. Vrijwel alle interventies bieden handvatten voor het aanpakken van meerdere uitdagingen. Het feit dat ik maar één antwoord per vraag kan geven doet daar geen recht aan en zou de uitkomsten van deze enquête wel eens lelijk kunnen vertekenen.
65. geen
66. Mijn taal- en literatuurvaardigheid is niet bestand tegen het ambtenarenproza. Ik heb niet meer het gevoel dat dit over zo'n mooi vak gaat. Inhoudelijk is het de vraag of we met de keuze voor het epos wel zo goed kunnen aansluiten bij de belevingswereld van de leerling, als we ons niet verlagen tot het vertonen, bespreken en ontleden van zuurstokfilms.
67. De overladenheid lijkt mij nauwelijks minder te worden met deze aanpassingen. Het blijft bikkelen om op het niveau te komen dat nodig is voor een echt tekstbegrip (wat weer nodig is om literaire teksten te kunnen waarderen)
68. Nee
69. De omschrijving van de interventies vind ik niet heel duidelijk; het is erg lastig om je een voorstelling te maken van het CE nieuwe stijl. Ik mis de motivatie voor vaste auteurs voor het CE, maar die is misschien eerder aan de orde geweest. Als ik deze interventies in verband probeer te brengen met de uitdagingen (die ik/waarvan ik het hoofddoel ook niet volledig onderschrijf), vind ik vooral een relatie tussen minder OCT en minder werkdruk. Verder vertonen de interventies en de uitdagingen niet zo'n duidelijke relatie.
70. De voorgenomen beperkingen van de eindexamenauteurs doet absoluut geen recht aan het vakgebied en de bevordering van de leerlingbeleving van de klassieke vakken
71. Ik worstel bij de beantwoording met uitdaging 4: voor wie wordt de overladenheid verminderd?
72. Nee
73. De keuze om nu volledig voor ongeziene teksten te gaan, vind ik bijzonder. Ik denk dat de overladenheid al enigszins beperkt wordt door het minderen van het aantal pagina's OCT, maar het examen volledig zien als een meesterproef van ongeziene teksten, vind ik wel uitdagend. Je ziet in de praktijk toch dat de wat zwakkere leerlingen aardig kunnen compenseren door hard de teksten te leren, maar in deze nieuwe opzet is het voor een leerling, denk ik, minder evident hoe je je goed kan voorbereiden/wat je moet leren. Ik denk dat als de nieuwe domeinen geïntegreerd worden in het CE door het vragendeel bij geziene teksten anders in te richten (niet alleen maar van die vragen op woordniveau maar dus ook aandacht voor de andere domeinen) en je de proefvertaling erin houdt maar met een vrijer nakijkmodel en niet alleen maar de letterlijke opdracht: vertaal de tekst (maar dus ook wat begripvragen, passages vrijer laten vertalen, uitleggen wat er wordt bedoeld, etc.), dat je dan de problemen ook aanpakt zonder het volledige CE op de schop te gooien door alleen ongeziene teksten te bevragen.
74. Nee
75. Het is heel moeilijk voorstelbaar dat de vragen bij de ongeziene tekst(en) op het CE interessant genoeg kunnen zijn. Leerlingen hebben heel veel moeite de tekst te ontsluiten (gaan we ook nog eens ruim annoteren), laat staan dat je dan een mooie grote vraag kunt stellen waarbij je dieper op de tekst ingaat. De vrees voor een focus op signaalwoorden en allerhande oppervlakkige tekstkenmerken is realistisch. De praktijk van close reading tijdens de lessen wordt hiermee geen goed gedaan, zie de lage PISA-scores voor ons leesonderwijs. Bovendien is het CE zonder proefvertaling echt een gevaar voor ons vak. Veel scholen zullen de proefvertaling niet meer gaan terugvragen bij de SE's. Dat betekent dat leerlingen vanaf de vijfde klas hier niet echt meer mee aan de slag gaan. Uiteindelijk zal de noodzaak van het forse aantal studielasturen ter discussie komen te staan. Ik vrees echt voor het begin van het einde.

<p>76. Gymnasiumleerlingen hoeven vanwege het C-gedeelte van GTC en LTC geen CKV te volgen. Dat zou ik ook vastleggen in dit stuk (het heeft me meerdere jaren gekost om dat vak voor mijn leerlingen te laten schrappen door een schoolleiding) op pagina 3.</p> <p>Bij de getoetste domeinen staan E, F, G, H en I in een opsomming. Aangezien het om een keuze gaat, zou ik een "/" gebruiken op pagina 7 in het schema.</p> <p>Domein A2 nr. 5: metrische keuzes --> dat is een construct van onze moderne tijd. Vooral de interpretatie van het metrum (een dactyle maakt het snel een dochmius is extra tragisch etc.) laat te wensen over in de literatuur van de eindexamenboekenuitgevers. Ik denk dat het makkelijker is om te zeggen: de leerlingen dienen de dactylische hexameter te kennen, zonder deze te interpreteren. Het is hopelijk niet de bedoeling om leerlingen voor elk keuzedomein een werkstuk/presentatie te laten maken met hoofd- en deelvragen. We waren net zo blij dat het cultuur- & receptiegedeelte geïntegreerd was.</p>
<p>77. geen</p>
<p>78. Graag zou ik willen weten op welke manier gewaarborgd wordt dat leerlingen een rijkere ervaring krijgen dan alleen epiek... door de nadruk in het examen hierop vast te leggen is de kans aanwezig dat dit voor een zeer groot gedeelte hun schoolloopbaan gaat bepalen.</p>
<p>79. Nee</p>
<p>80. Voor mij is de formulering van de vakvernieuwing nog erg vaag; ik kan mij niet goed voorstellen hoe een nieuw eindexamen er uit zou moeten zien. Ook vind ik het erg jammer dat geziene teksten (als ik het goed lees) uit het eindexamen zouden verdwijnen; dit geeft erg weinig houvast voor de leerlingen en juist daardoor misschien een verzwaring voor de vakken.</p>
<p>81. Worden er eisen gesteld aan wat de leerling aan tekst en cultuur meekrijgt? Nu is de eis "twee genres anders dan epos, waaronder proza". Wat valt daaronder? Willen we daar meer eisen aan stellen? Willen we dat leerlingen vertalen of lezen? De didactiek moet daarop aangepast zijn.</p>
<p>82. Ik kan mij terdege voorstellen dat verschillende interventies de ervaren "overladenheid van het examenprogramma" beperken, maar dat betekent niet dat ik vind dat ze allemaal moeten worden uitgevoerd: als én het belang van de proefvertaling in het CE (drastisch) wordt verminderd én het aantal te lezen pagina's OCT voor zowel SE als CE wordt verlaagd én geen geziene teksten meer hoeven te worden voorbereid voor het CE, komt dat neer op een m.i. veel te heftige verlaging van de eisen. Gechargeerd gezegd blijft er dan door het beperken van de overladenheid nauwelijks meer 'beladenheid' over.</p>
<p>83. De belangrijkste interventie bij de ongeziene tekst die ik zou willen adviseren is: kies structureel een 'narratieve' tekst op het CE. Dus waarin er vooral 3e personen ev & mv voorkomen (die dus voorspelbaar eindigen op (n)t of (n)tur), waarin de conjunctivus redelijk voorspelbaar 'werkt', waarin de opbouw van het verhaal helpt om gebeurtenissen in volgorde te zetten, waarbij er een verhaallijn is die kan worden voorbereid in de inleiding op de passage. Het open houden van andere tekstsoorten, dialoog, directe rede enz als ongeziene tekst op het CE leidt tot héél veel meer aandacht voor vormleer dan nodig en maakt voor het meest complexe onderdeel van ons vak teaching to the exam onmogelijk. In de woorden van Prof Pinkster: alsof je leert schieten op een doel wat tijdens elke wedstrijd wordt verplaatst. Alle andere tekstsoorten kunnen dan natuurlijk nog steeds gelezen worden in de bovenbouw om allerlei valide redenen, maar gelukkig niet meer als ongeziene tekst op het CE.</p> <p>Overigens ben ik het minst te spreken over de voorgestelde reductie van het aantal pagina's in de bovenbouw. Juist de vaste hoeveelheid stof ("vertalen per strekkende meter" zei mijn rector ooit) geeft een soort kader aan de druk op het benodigde aantal lessen, zodra je daaraan gaat tornen zullen schoolleidingen concluderen dat er dus ook uren af kunnen en niet dat we die anders gaan besteden.</p> <p>Vakinhoudelijk kleeft er ook een groot bezwaar aan, zoals ik in mijn Lampasartikel over</p>

structuurwoorden heb aangegeven: wanverhouding. De taalverschijnselen uit de minimumlijsten zijn zinnig, maar gaan uit van wat in "het" Latijn vaak voorkomt. Een gen op -orum of een aci zal elke leerling vaak genoeg tegenkomen. maar gerundiva of coniunctivi in hoofzinnen nauwelijks en bij Seneca weer vrij veel. Net als individuele woorden uit een bepaald inhoudelijk woordveld, is bij 15 p oct de 'pak-kans' (kans dat het vaak genoeg voorkomt in dit specifieke pensum) te beperkt. De wet van Zipf zeg maar.

Wel zou het mogelijk zijn om al in de onderbouw flink te snoeien op vormleer-tijd als je wél strikt zou afspreken welk type ongeziene teksten in de bovenbouw gelezen wordt en - vooral in ongelezen vorm - getoetst. Want welke vakdoelstelling betreft ook alweer: "stam+a+uitg maar bij a-stammen stam -a + e + uitgang"? Dergelijke vormleer drills zijn echter wel een contacttijd-vreter, en een belangrijker reden dat we te weinig toekomen aan de vormende aspecten van het vak - méér dan de reden van het aantal pagina's.

Het ithaka model bevat me overigens heel goed zij het dat het er vaak niet van komt. omdat je éérs je Latijnse teksten in een periode in klas 5 af moet hebben, dan een paar lessen plant voor de ithaka-verwerking ... maar dan is de toetsweek er alweer. Door lesuitval ben je dan vaak t/m de laatste les voor de (extern) vastgestelde toetsdatum met teksten bezig en die logica wordt niet anders als het aantal pagina's gereduceerd zou worden.

Overigens ben ik blij met het voorstel om in het examenjaar teksten te lezen die leerlingen doorgaans waarderen, de Latijnse proza-pensa in klas 6 (en Herodotus....) gaan altijd moeizaam. En dat geldt, heel eerlijk gezegd, ook voor diezelfde teksten in klas 5 als ik van epos af moet blijven omdat ze dat in het examenjaar gaan krijgen.

Veel sterkte daarom met Scylla en Charybdis!

84. Leerlingen vinden over het algemeen teksten vertalen leuker dan teksten in vertaling lezen. Ik verwacht dat meer nadruk op teksten in vertaling ten koste van vertalen geen positief effect heeft op de motivatie.   Bij de huidige proefvertaling is het woordenboekgebruik (met name dat bij Latijn) een grote hobbel. Wellicht dat het kan helpen om hier iets op te bedenken (liever dan het min of meer afschaffen van de proefvertaling).
85. Een CE over ongeziene teksten is m.i. een verzwaring ipv een verlichting. Ook acht ik de voorgestelde reductie in het aantal te lezen pagina's vertaalde tekst nog te weinig. We krijgen het in het examenjaar al nauwelijks voor elkaar om de pagina's klassieke tekst naar behoren te behandelen. En het blijft teaching to the test: in het CE is nooit aandacht besteed aan de gelezen pagina's vertaalde tekst. Doe daar dan ook wat mee! Overigens ben ik van mening dat de proefvertaling in het CE behouden moet blijven, maar dan ook in het SE verplicht onderdeel moet zijn. Anders is het behalen van een minimumniveau (het blijven pubers) onmogelijk. Maar dan op het CE wel een realistischer aantal te vertalen regels opgeven, zodat de kandidaat ook ruim de tijd heeft er een echt goede vertaling van te maken die het niveau 'blauwe broer' ontstijgt.
86. -
87. Waarom wordt er gekozen voor ongeziene teksten bij het CSE? Waarom wordt er gekozen voor één vast genre/auteur? Waarom wordt er zoveel meer landelijk ingevuld? Ik zie dat als een verschraling van ons vakgebied en een vorm van betutteling, daar waar wij toch allemaal professionals zijn?
88. Goed doordacht tussenproduct. Aanbevelenswaard, ook al is het wel spannend hoe de verdere concrete uitwerking/implementatie in de klas eruit zal (moeten) gaan zien.
89. Nee
90. Nee
91. Belangrijkste doel: taalvaardigheid daarnaast ook tekstbegrip, cultuurbegrip door het vertalen van Griekse/ Latijnse teksten.   A1: Leerling moet een werkvertaling maken.

KCV kan blijven zoals nu, in ieder geval toetsen in SE (evt ook CE).

Vertaling ongeziene tekst moet in CE blijven. Dat blijft de kern van het vak. Leerlingen hebben het meeste ontzag voor de vertaling en beseffen goed hoe belangrijk vertaalvaardigheid is en ze zien ook dat hun eigen taalvaardigheid verbetert door het vertalen. Bovendien krijgen ze op een gegeven moment ook echt de voldoening als ze beter worden in vertalen.

Juist de combinatie van een uitgebreid pensum waarover interessante, diepgaande vragen (ik mis soms echt moeilijke vragen) kunnen worden gesteld en het echte vakwerk, de proefvertaling van een ongeziene tekst, maken het examen Grieks/Latijn zo bijzonder (en de drie uur van het examen zijn nu goed te verdedigen, het is maar de vraag of dat zo blijft als je alleen een ongeziene tekst met vragen gaat geven). Sowieso lijkt mij deze nieuwe vorm van een ongeziene tekst met allemaal vragen hierover onwenselijk. Als je dan niet uit de vertaling komt is het examen niet te maken. Niet erg motiverend om het vak te behouden in de bovenbouw als je hiernaartoe moet werken. Juist het feit dat je een heel jaar werkt aan een pensum dat in het CE uitgebreid aan de orde komt, is zeer bevredigend, maar de spanning blijft welk stuk uit het pensum wordt gevraagd en hoe moeilijk de proefvertaling wordt.

Overigens vind ik alleen epos als CE-onderwerp echt te weinig. Voeg in ieder geval tragedie toe bij Grieks en bij Latijn Ovidius (?). Ik vind het juist een enorme verrijking van ons vak dat we elk jaar weer een nieuw pensum hebben, natuurlijk is het veel werk, maar ik vind die beperking in het CE-programma eigenlijk heel jammer. Het grootste probleem is eigenlijk dat je het pensum met veel meer moeite afkrijgt dan bv tien jaar geleden (helaas door veel lesuitval van toetsweken en ontwikkeldagen).

Een paar Oxfordpagina's eraf zou al schelen. En beperk de pagina's in vertaling, dat vinden de leerlingen meestal saai en wij hebben eigenlijk niet echt tijd om die te behandelen.

92. momenteel niet

93. Nee

94. ik vrees nog steeds voor overladenheid van het programma

95. Ik wil hier de opmerking maken dat ik het als zeer zinvol ervaar dat er iets wordt gedaan aan de overladenheid van het eindexamenprogramma. Ik ervaar het de laatste jaren als steeds moeilijker om dat examenprogramma voldoende te laten bezinken, aangezien ik duidelijk ervaar dat de taalvaardigheid van de doorsnee leerling lager ligt dan vroeger. Daarnaast weegt die overladenheid een heel schooljaar op de docent. Ik ga meestal gewoon werken als eigenlijk een dag of twee ziek thuis hoor te blijven, omdat al die stof nog behandeld moet worden. Ik heb wel nog steeds moeite met de hyperfocus op één onderwerp. Dit schooljaar zijn we alleen bezig met Livius en Hannibal, en dat een heel schooljaar lang. Wat mij betreft mag er meer variatie zijn. Waarom niet Livius en een andere historiograaf, zodat er bij voorbeeld vergelijking mogelijk is qua historische methode van beide schrijvers? Of waarom niet Livius en daarnaast een compleet ander genre, nu de leerlingen een jaar ouder zijn, dus wijzer en beter in het lezen van Latijn? Je zult als leerling maar volop kunnen genieten van Ovidius of Tacitus, maar een hekel hebben aan de stijl van Livius: je zit er dan wel een heel schooljaar aan vast. Ik heb ook nog een opmerking over de 50 (of nu: 45) pagina's OCT in vertaling. Daar gaat voor leerlingen heel veel energie in zitten, terwijl dat amper aan bod komt op het eindexamen (procentueel gezien stelt dat niet veel voor). Al die inspanning kan wat mij betreft ook beter ingevuld worden.

96. Ik huiver voor alle mogelijke wijzigingen!

97. Voor betere afstemming op actualiteit en voor betere resultaten zullen we m.i. ook bij andere vakken te rade moeten gaan. Wij worden een beetje een roepende in de woestijn waar het gaat om eisen stellen aan een minimale basis van grammatica, woordkennis en het behandelen van literaire teksten. De vraag is of wij daarom ook onze lat lager moeten gaan leggen of juist de uitdaging willen blijven

bieden aan de leerlingen die daar wel behoefte aan hebben. Daar weet ik eerlijk gezegd het antwoord niet op.

98. Beste BGV,

Voor de toekomstige gymnasiasten en de scholen die een gymnasiale afdeling kennen, hoop ik dat de vernieuwingen voor de klassieken zoals deze nu worden aangeboden, grotendeels geen doorgang vinden. Ik zal aangeven waarom ik deze mening toegedaan ben.

De overladenheid van het programma wordt niet ondervangen door de leerlingen op hun eindexamen te confronteren met vragen over een tekst die ze nog nooit gelezen hebben. Dat levert veel druk op voor de leerlingen én voor de docent (in de jaren '80 heeft ook zo'n experiment plaatsgevonden voor de klassieke talen en dat heeft niet standgehouden).

Ik begrijp dat bij de moderne vreemde talen leerlingen ook worden geconfronteerd met een ongelezen tekst op hun CE, maar de moeilijkheidsgraad van La en Gr is hiermee niet vergelijkbaar. Stel dat een leerling 60% van een tekst goed kan vertalen, dan is de kans groot dat deze leerling de vragen bij de tekst niet voldoende zal kunnen maken. Dat is frustrerend voor een leerling. Vele jaren hard werken om zich de taal/talen machtig te maken, lijken dan in het niets op te lossen.

Uiteindelijk zal dit een niet positief effect hebben op de klassieken en dat is jammer met het oog op twee vakken die veel te bieden hebben: aanleren van grondige tekstanalyse, bijbrengen van correct taalgebruik, sterke taalverwerving, verwevenheid met moderne talen en andere vakken, talrijke thema's verbonden met burgerschap/actualiteit en een wereld aan verhalen en cultuur die in de loop der eeuwen in grote mate hun stempel op de moderne mens gedrukt hebben.

Een goed onderdeel van het voorstel is dat het aantal te lezen OCT-pagina's wordt teruggebracht.

Momenteel bezwijken leerling (en docent) bijna onder de enorme last die het CE Latijn en Grieks met zich meebrengen aan te lezen authentieke teksten, vertaalde teksten en cultuur. Vaak komt het erop neer dat er te veel en te moeilijke teksten met bijbehorende cultuur in een te kort tijdbestek gelezen moeten worden. Wellicht is er een mogelijkheid om het aantal OCT-pagina's al vanaf CE 2026 te minderen, ook al is op dat moment de eventuele curriculumherziening nog niet ingevoerd?

Tot slot: ik ben van mening dat de huidige vorm/eisen van SE en CE uitstekend aansluiten bij de eisen van modern onderwijs (aanleren van grondige tekstanalyse, bijbrengen van correct taalgebruik, sterke taalverwerving, verwevenheid met moderne talen en andere vakken, talrijke thema's verbonden met burgerschap/actualiteit en een wereld aan verhalen en cultuur die in de loop der eeuwen in grote mate hun stempel op de moderne mens gedrukt hebben). Wanneer de huidige eisen aangepast worden door het aantal OCT-pagina's te verkleinen, zal dat voor de leerling (en docent) meer ruimte opleveren om tekst en cultuur met elkaar te verweven en het grotere plaatje in een moderne context te plaatsen.

Dank voor het doorsturen van deze enquête en voor de mogelijkheid om alsnog mijn visie met jullie te mogen delen.

Met vriendelijke groet,

99. ik begrijp eigenlijk te weinig van het voorstel en vooral van wat er nou voor feedback wordt gevraagd. Heb het idee dat de feedback vooral voor de finetuning is? maar goed, thematisch werken lijkt me heel leuk; idee van dit beperkte pensum kan ik me in vinden. Ben benieuwd hoeveel thema's eruit te persen zijn zonder dat het vergezocht gaat worden. Begrijp ik het goed dat de proefvertaling een onderdeel zal blijven sowieso of bestaat er een mogelijkheid dat ongeziene teksten op een andere manier gaan worden bevraagd? Meer op globale tekstinhoud en ms vragen of iets dergelijks, zoals bij het facultatieve Europese examen?

100. De open einden in m.n. de wijze van toetsing bij SE en CE biedt meer autonomie aan het bevoegd gezag om te interveniëren en sturend op te treden. Hierin schuilt het risico dat de docent aan autonomie inlevert. Vooral op scholengemeenschappen ligt m.i. dit gevaar op de loer. Open einden in de les- en toetspraktijk kunnen schooldirecties in de verleiding brengen hierop invloed uit te oefenen,

teneinde de scores en resultaten van leerlingen naar boven bij te stellen. De open einden zullen leiden tot grotere niveaoverschillen tussen verschillende scholen.
101. -
102. Het hoofddoel van het vak moet anders geformuleerd, in de nu voorgestelde formulering herken ik me niet: 'intercultureel bewustzijn' is maar één stukje van ons vak en één van de meerdere doelen. Het hoofddoel is wat mij betreft: "taalbewustzijn, tekstinzicht, cultuurbesef en intercultureel bewustzijn, op basis van Griekse en Latijnse teksten uit de Klassieke Oudheid".
103.
104. Ik maak mij zorgen over hoe het werken met een vast genre in de eindexamenklas gaat uitpakken voor combinatiegroepen op scholengemeenschappen. Klas 5 en 6 lijken dan niet meer samen een auteur te kunnen lezen bijvoorbeeld. Dit zal de werkdruk erg verhogen. Ook over de ongeziene tekst op het CE heb ik nog vraagtekens; ik vraag mij af hoe dit in de praktijk gaat uitwerken en of dit echt een oplossing biedt.
105. Niet de vakken zijn het probleem, maar de vaststelling van de syllabus en de inrichting van het CE (grillig en onvoorspelbaar, geen controle op naleving van de domeinen in CE).
106. Begrijp ik het nu goed dat er op het CE geen vragen over geziene teksten worden gesteld? Dat lijkt me zonde van een jaar lang 15 pagina's OCT bestuderen. Ik zou dus zeker vragen blijven stellen over geziene teksten. Dit naast een kleinere passage (ongeziene tekst) in het Latijn (bijv. 25% van het te behalen aantal punten) of een grotere passage met een ongeziene tekst waarover dan meer soorten vragen worden gesteld zoals voor 1992 (eventueel ook met een kleinere weging t.o.v. het geheel (dus minder dan 50%)).
107. -
108. ok
109. vragen over actualisering zo stellen dat iedereen in het land die objectief op dezelfde manier kan corrigeren
110. Nvt.
111. Ten eerste: beschrijf duidelijker de vorm van het CE en borg de vertaalvraag. Ten tweede: schrap een groot deel van teksten in vertaling voor SE en CE, aangezien deze nauwelijks terugkomen in het CE en door leerlingen als vervelend worden ervaren. Ten derde: laat verplichte thematisering in 4 en 5 los en eis meer genres. Ten vierde: als Epos het genre wordt, eveneens vanwege de gelijkwaardigheid tussen de examens, dient Ovidius te worden geschrapt uit het CE. Vergilius en Ovidius hebben niet dezelfde moeilijkheidsgraad en daarnaast is Ovidius uitermate geschikt om met KCV in 4 en 5 te gebruiken, of liever gezegd in de door de VVC voorgestelde thema's. Ten vijfde: wissel epos en theater om het jaar af voor Grieks en epos en epistolografie.
112. Het is jammer dat er nu geen optie is om schaduwauteurs in vertaling te lezen (wel in SE, niet CE). Dat maakt thematiseren makkelijker. Het is volledig onduidelijk wat goede thema's zouden zijn. Wat zijn de kaders hiervoor. Hoe gaan we om met leerlingen die ongeziene teksten extra spannend vinden/zich hier minder goed op kunnen voorbereiden/de zekerheid nodig hebben die ze nu bij geziene teksten hebben?
113. n.v.t.
114. Doe via de thema's iets aan de actualisatie, bewaar svp de volle breedte van onze pensummogelijkheden, behoud de ongeziene vertaling (anders kun je beter stoppen met het vak (is dan ook op enige termijn het einde van het vak op scholengemeenschappen) en er oude/wereld literatuur van maken), verminder het pensum en wie denkt dat je (leuke) vragen kan stellen over een ongeziene tekst leeft wel erg ver van de huidige mogelijkheden van de leerlingen. Funest.
115. Geen

Nawoord

Het bestuur van de BGV legt namens haar achterban deze resultaten voor aan de VakVernieuwingscommissie en haar advieskring

Als bestuur van de BGV kunnen wij aan deze resultaten niet al direct inhoudelijke conclusies verbinden, maar we willen deze resultaten wel meenemen in het proces en gesprek over de actualiseringsplannen.

Binnen het bestuur van de BGV en in gesprek met de vakcollega's merken we hoe we als betrokken en best in de materie ingevoerde classici zo gemakkelijk langs elkaar heen praten. Want we hebben ieder onze eigen beelden, ideeën en overtuiging bij en over ons vak, de lespraktijk, didactiek, toetsing en de leerling in relatie tot het voorliggende concept. Maar we hebben geen gezamenlijk beeld voor ogen bij woorden als 'keuzedomeinen', 'thematische lezen (en toetsen)', 'toetsen over ongeziene teksten', 'kennisbasis bij de verschillende domeinen', 'ontwerpruimte', 'motivatie', 'tekstbegrip en tekstontsluiting' etc. en dat vertroebelt makkelijk het gesprek over de voor- en nadelen van de voorstellen.

Tegelijk merken we ook nu weer de zo classici eigen grote betrokkenheid en oog voor de inhoud tot in de details. De wens om via de landelijke actualisering curricula het schoolvak en het gymnasium te verbeteren, wordt breed gedragen in het veld van classici. De problematiek die de ons vak in de greep houdt, is al lang bestaand³ en wordt door ieder (h)erkend. Dat de VVC nu de opdracht heeft gekregen om opnieuw een poging tot oplossing te zoeken, wordt echt als kans gezien. Dat legt echter ook een grote verantwoordelijkheid op de schouders van de VVC en haar advieskring. Vanuit die verantwoordelijkheid heeft de BGV willen peilen in hoeverre het veld nog aangehaakt is en kan volgen wat de implicaties zijn van het complex aan interventies waarmee de VVC in samenhang een door iedereen (h)erkend probleem van onze onderwijspraktijk, wil aanpakken. We besluiten dan ook met de vraag: "Wat maakt het veld ons op dit moment duidelijk t.a.v. de plannen en het proces?"

27 maart 2024.

³ Zie het rapport [Het geheim van de blauwe broer](#). (2010)